

דבר ישיבה

ממרו שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

גליון זה יוצא לע"נ הרבנית הצדקנית
אמן של בנות ישראל
מרת בת שבע אסתר ע"ה
א"ח לרבינו מרן שר התורה שיבלחט"א
ולע"נ בתם הצדקנית
מרת חנה ע"ה
א"ח ליבלחט"א
הגאון ר' שרגא שטיינמן שליט"א

דבר העורך

הנה ריבוי השמחה שיש בסוכות יותר מכל החגים, לפי פשוטו השמחה היתירה היא מחמת ניסוך המים וכמו שלמדו בסוכה דף נ' את השמחה גבי ניסוך המים.

אך יש ליתן טעם וענין כללי בריבוי השמחה בחג הסוכות כפי מה שאמר פעם רבנו בשם המגיד מדבונא ז"ל.

ששאל להבין איך אפשר לצוות אדם שישמח והרי שמחה היא לא בכל רגע שרוצים, אלא צריך שירגיש סיבה לשמחה, ומה יעשה מי שאינו שמח, ובשלמא מצות סוכה וד' מינים שהם מעשה מצוה אפשר בכל עת ליטול את הד' מינים ולקיים את המצוה, אבל שמחה אינה כן. וביאר כדרכו על פי משל נאה. ליתומים שהתייתמו מאביהם ומינו אפוטרופוס על כספם שיסחור בכסף וירויה ליתומים וכך יוכלו להתפרנס, והנה היתומים אין להם ידיעה תמידית אם המעות שלהם הרוויחו להם או הפסידו, רק מפקידה לפקידה בשעה שהאפוטרופוס אומר להם כעת עליכם לשמוח, הם מבינים שנהיה להם רווח מהמעות, והם אכן נהיים שמחים, ולפעמים להיפך אומר להם היום עליכם להיות עצובים הם מבינים שהפסידו והם עצובים. והנמשל, שאנו מקיימים מצוות אבל הרי לא יודעים שכל מצוה עד היכן מגיע, אמנם בסוכות שהקב"ה אומר תהיו שמחים, יש להבין שיש לנו בו רווח רב במצוות של סוכות והם יקרות וחשובות, וממילא נשמח כשנזכור את זה. וממילא, יותר ממה שיש כאן 'מצוה' לשמוח יש לנו 'ידיעה' שהקב"ה מבשר לנו - כדאי לכם לשמוח.

ובאמת שבסוכות יש יותר מצוות מידי יום מכל החגים, כי כל שבעת הימים יכולים וצריכים לקיים מצוות סוכה וד' מינים.

ובגלל ריבוי השמחה שמצינו בסוכות, קיבלנו לחוג גם את שמיני עצרת, והיינו על פי מה שאמרו בגמרא סוכה נ"ה ב' משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו עשו לי סעודה גדולה ליום אחרון אמר לאוהבו עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך, ועי' רש"י במדבר כ"ט ל"ו "והוא אומר להם קשה עלי פרידתכם עכבו עוד יום אחד", ע"כ דברי רבנו. (שיח הסוכות)

בברכת חג שמח ואושרים
יחזקאל שניידמן

מעניני חג הסוכות

חג האסיף

מה שפעמים חג הסוכות נקרא חג האסיף (שמות ל"ד כ"ב ורש"י שם), יש לומר כי רצו ליתן עוד סימן מפורש שהחג הוא בשעה שאוספים מן השדה, ועוד, כדי להדגיש שעושים את הסוכה בסוף שנה קודמת ובתחילת החורף זכר לענני כבוד שהתחילו בזמן זה של תחילת חורף (עי' בספר פנינים משולחן הגר"א פר' אמור עמוד קנ"ז שענני כבוד חזרו בט"ו בתשרי אחרי שנסתלקו, אמנם עי' לשון הטור ושו"ע סימן תרכ"ה, ומ"ב שם, וע"ל בפיסקא "בדברי הגר"א שעננים נסתלקו").

החילוק בין מצוות זכירה דפסח לידיעה דסוכות

בתורה נאמר "למען ידעו דרתכם כי בסוכות הושבת" נקט הלשון "ידעו", ויש להבין למה לא נאמר תזכרו כמו שנאמר בפסח "כי בחיפזון יצאת מארץ מצרים למען תזכרו" (דברים ט"ז ג').

והשיב רבנו כי יש חילוק בין המצוות, שבסוכות אין מצוה לזכור תמיד את ענני כבוד אלא רק לדעת בתור ידיעה שהתורה נתנה מצוה זו לזכר ענני הכבוד, ובשעת קיום המצוה סגי שמכוין בישיבתה שצונו הקב"ה לישיב בסוכה זכר ליציאת מצרים וגם זכר לענני כבוד שהקיפן אז עלינו להגן עלינו מן השרב והשמש, כמו שכתב כל זה המשנ"ב ריש סימן תרכ"ה, משא"כ יציאת מצרים המצוה לזכור תמיד שלא ישכח. ובחדא זימנא אמר רבנו בנוסח אחר: למען ידעו הכוונה למען יודיעו לדורות הבאים כי בסוכות הושבת את בני ישראל, אבל בפסח המצוה אינה להודיע בלבד אלא לזכור כל הזמן.

בחג נידונין על המים

איתא בראש השנה ט"ז א' בחג נידונין על המים. וכתב רבנו: נראה דהמים הנצרכים לקיום העולם בכללות - על זה כבר נידונים בראש השנה שאז כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון, ודנים מי יחיה ומי ימות והרי אין קיום לעולם בלא מים, ומה שאמרו בחג נדונין על המים הכוונה על ריבוי המים כמה יהיו, אם יהיה בריווח וכדי להשקות השדות ושל מי וכמה וכו'. ולפי זה מדוקדק לשון הגמרא בראש השנה (שם) נסכו לפני מים בחג כדי "שיתברכו" לכם גשמי שנה (עפ"י טעמא דקרא כתב יד, לסוכות).

ראשון לחשבון עוונות מחמת ההכנה למצוה

כתב הטור, נוהגין באשכנז להתענות כולם בערב ר"ה וסמך לזה ממדרש ר' תנחומא ולקחתם לכם ביום הראשון וכי ראשון הוא והלא ט"ו הוא אלא ראשון לחשבון עוונות משל וכו' במוצאי יום הכיפורים עוסקים במצות סוכה ולולב ואין עושין עונות לכך קורא י"ט ראשון ראשון לחשבון עוונות (טור א"ח ס' תקפ"א). והעירו קמיה רבנו הרי גם ביום טוב ראשון עדיין עוסקים טובא בקיום המצוות - ישיבה בסוכה ואכילה ואח"כ השינה וכו', ואמר כי עצם קיום המצוה אינה סותרת לעשיית העבירה, אלא רק ההכנה של המצוה שבה האדם טרוד בעסקי המצוה, על ידי כך אין לו את הפנאי לעשות עבירות.

מעשה במרן הקהילות יעקב

שאלו לפני רבנו, מספרים על מרן בעל הקהילות יעקב זצ"ל כי בזמן צעירותו כשלמד בישיבה בחו"ל בארץ רוסיה, בימי סוכות היה כפור נורא ושלג רב ובכל זאת לא נמנע ובמסירות גדולה ישב בסוכה לקיים את המצוה ויש להבין מפני מה נהג כן אם משום חסידות יתירה או שסבר שאינו מספיק מצטער, תשובת רבנו: המעשה עצמו אינו זוכר כעת, אבל מסתבר שהטעם היה כי היות וגם חוץ לסוכה יהיה קר ויהיה מצטער אם כן מה לי מצטער בבית ומה לי מצטער בסוכה, היות ולא הסוכה גורם את הצער אלא המצב סבר שאין כאן פטור.

ובאותו ענין: סח רבינו שבימי ילדותו ממש, פעמים שהיה הולך לישן באמצע הלילה עם אביו במיטה כדרך תינוקות, אמנם בסוכות לא היה נותן לו אביו מרן זצ"ל רשות לזה ושלח אותו לישן לבד, ואמר כי חושש שיהיה עי"ז מצטער ונמצא מפסיד במצות סוכה. (מר"ג הניסברג שליט"א)

(שיח הסוכות)

מעניני חג הסוכות

בהא דיש מישראל שנמשלו לערבה

שאלתי למרן שליט"א בהא דאיתא בויק"ר פ"ל פ"ב בזה"ל "ד"א פרי עץ הדר אלו ישראל, מה אתרוג זה יש בו טעם ויש בו ריח, כך ישראל יש בהם בנ"א שיש בהם תורה ויש בהם מעש"ט, כפות תמרים אלו ישראל, מה התמרה הזו יש בו טעם ואין בו ריח כך הם ישראל יש בהם שיש בהם תורה ואין בהם מעש"ט. וענף עץ עבות אלו ישראל, מה הדס יש בו ריח ואין בו טעם כך ישראל יש בהם שיש בהם מעש"ט ואין בהם תורה. וערבי נחל אלו ישראל, מה ערבה זו אין בה טעם ואין בה ריח כך הם ישראל יש בהם בנ"א שאין בהם לא תורה ולא מעש"ט". ולכאור' צ"ב היאך אפשר ל' שיש בישראל כאלו שנמשלו לערבה, ואין בהם לא תורה ולא מעש"ט, והלא בגמ' חגיגה כ"ז ע"א דרשו חז"ל עה"פ כפלה הרימון רקתך, שאפילו ריקנים שבך מלאים מצות כרימון. והשיב מרן שליט"א שכונת המדרש כמו ערבה הכוונה עמי ארצות, ואין בהם מעש"ט, דמעש"ט זה מדרגה, ואין הכוונה שהם עוברים עבירות ומחללים שבת אלא מעש"ט חסר להם, והוסיף מרן שליט"א בחיך שהם לא מחברים ספרים.

אם אמר' בבניית סוכה מצוה בו יותר מבשלוחו

שאלתי למרן שליט"א האם בבניית סוכה יש מצוה בו יותר מבשלוחו, והשיב מרן שליט"א דזה כמו בכל הכשר מצוה, ואם הוא רוצה לשבת ללמוד אז ללמוד יותר טוב, אבל אם הוא בין כך לא לומד אז יש מצוה בו יותר מבשלוחו. ושאלתי למרן שליט"א דת"ח שרוצה ללמוד ונותן לאחר שיבנה לו את הסוכה, האם עדיף שישלם לו בכדי שיהא פועל שלו, ואז יחשב שהוא בנה בעצמו מדין יד פועל כיד בעל הבית. ואמר מרן שליט"א שיוכל ליתן לו פרוטה אחת וזה מספיק. והוסיף מרן שליט"א דאין בזה נפק"מ מכיון ששלוחו של אדם כמותו אפילו כשהוא לא פועל. ושאלתי למרן שליט"א דראיתי בש"ך חו"מ סי' ק"ה סק"א שכתב ששליח בשכר עדיף משליחות משום דחשיב פועל, וכתבו עפ"י שעדיף שאבי הבן ישלם למוהל על המילה בכדי שיחשב פועל, ויד פועל כיד בעה"ב ונחשב שמל בעצמו, ואמר מרן שליט"א שהש"ך כתב כן משום שהוא אוחד שהמצוה היא דוקא עליו, ופועל חשיב שהאב עשה זאת, ומשא"כ בשאר מצות. עוד שאלתי למרן שליט"א באופן שאחר בונה לו הסוכה, והוא עושה בה איזה דבר קטן, מה עדיף שיעשה, והשיב מרן שליט"א שאין נפק"מ וכל דבר טוב, ואמרתי למרן שליט"א שראיתי מובא בשמו שעדיף לעשות הסכך משום שע"י הסכך נעשה סוכה, ואמר מרן שליט"א שהסכך זה מעכב, וגם מה שמעכב בדפנות כגון שנים כהלכתן וא' אפילו טפח זה גם עיקר המצוה ויכול לעשותו.

האם יש הידור בסוכה גדולה

אמרתי למרן שליט"א שראיתי מובא בשמו בספר החדש שהר"ל הרב ישראל דרדק שליט"א שיש ענין לעשות סוכה גדולה אף באופן שלא משתמש בכל הסוכה, ויש בזה הידור, ואמר מרן שליט"א שצריך שיוכל ללמוד שם ולשבת במנוחה, ואמרתי למרן שליט"א שכמדומה שראיתי בעבר שזה חלק מהנוי, ואמר מרן שליט"א דזה יכול להיות, וכמו שהתוס' (נר' כונתו לתוס' ב"ק ט' ב' ד"ה "עד" ע"ש) כתבו לגבי אתרוג שהנוי של אתרוג הוא מה שיותר גדול, וגם בסוכה מה שיותר גדול הוא יותר נוי.

יש לו מקום בסוכה רק לאחד מבניו את מי יקדים

שאלתי למרן שליט"א מה הדין באדם שיש לו מקום בסוכה או לבנו הגדול או לבנו הקטן, למי עדיף שיתן לישון שם, ואמר מרן שליט"א שאומרים שכן קטן קודם משום שמצווה על החינוך שלו, ומשא"כ בן גדול הוא מצווה בעצמו וזה לא שייך לאבא. וה"ה באופן שיש לו אורח גדול ובן קטן, שבנו הקטן עדיף. ואמרתי למרן שליט"א שראיתי מובא בשמו שהיכא שיש לו מקום בסוכה או לו ולאשתו או לו ולבנו, שעדיף שישב עם אשתו משום מש"כ הרמ"א בס' תרל"ט סעי' ב' דמצות סוכה איש וביתו איש ואשתו כדרך שהוא דר כל השנה. ואמר מרן שליט"א דזה נכון, ואע"פ שהוא מצווה בחינוך של בנו, מ"מ זה החיוב של עצמו שהוא יהא כדן, והוא קודם לבנו.

אתרוג שהיה תחת המיטה אם כשר לברכה

אמרתי למרן שליט"א שראיתי מובא שהוא עובדא עם מרן הקה"י זצוק"ל שפ"א בשביעית לא היו אתרוגים בארץ, והקה"י ביקש שישלחו לו אתרוג מחו"ל, ושלחו לו, והלך מרן שליט"א להביא לאביו את האתרוג, וכשהגיע לבית אותו האדם שאצלו היה האתרוג ראה שאותו אדם הוציא את האתרוג מתחת למיטה, וסיפר זאת מרן שליט"א לאביו, והקה"י לא רצה להשתמש באתרוג זה, ואמר מרן שליט"א שמעשה דך נכון, ובגמ' כתוב שהאתרוג צריך להיות ראוי לאכילה (עי' בזה בס' נזר החיים עמ' ר"א אות ק"ט). ושאלתי למרן שליט"א שבספרו דרך אמונה פ"ה מהל' תרומות בצה"ל אות י"ט כתב וז"ל "ונראה דפירות שהיו תחת המיטה וישנים עליהם, אפי' להמחמירים שלא לאוכלו יכול לעשותו תרומה, כיון שמעיקר הדין האחרונים מתירים לאוכלם, עי' פ"ת יו"ד סי' קט"ז סק"ד ה' ובחי' רעק"א שם, וכן ראיתי למרן החזו"א שהתיר להאכילן לאחרים אף שבביתו החמיר שלא לאוכלן", עכ"ל, וא"כ מה ההבדל בין תרומה לאתרוג, ואמר מרן שליט"א דבאתרוג מחמירים, וההבדל דבתרומה הוא לא צריך לצאת ידי תרומה רק צריך לקיים את המצוה להפריש תרומה, אבל באתרוג הוא צריך לצאת ידי המצוה, וזה לא ראוי לאכילה. ושוב שאלתי למרן שליט"א מדוע במה שהיה תחת המטה חשוב לא ראוי לאכילה, והרי בד"א שם מביא שהחזו"א התיר לאחרים לאוכלם, וכן בס' טעמא דקרא בסופו בהנהגות החזו"א זצוק"ל אות י"ח כתב וז"ל "אוכלים שתחת המיטה אף שבביתו הקפידו שלא לאכול צוה ליתנם לעניים, ואמר שאין לאבדם כיון שמדינא מותרים (עי' מ"ב סי' ד' סק"ד ובפ"ת יו"ד סי' קט"ז סק"ד ה' ובכתר ראש סי' פ"), עכ"ד. ואמר מרן שליט"א שהחזו"א אמר להודיע לאותם אנשים שנותנים להם שזה היה תחת המיטה, ואם הם רוצים להקל שיקלו מכיון שעפ"י רוב הפוסקים מקילים. ושוב שאלתי למרן שליט"א דא"כ אמאי חשיב ליה לא ראוי לאכילה, ואמר מרן שליט"א שזה נקרא ראוי לאכילה, אבל לאלו שמחמירים יש מקום לחשוש, אבל אם רוצים להקל יש מקום להקל מכיון שרוה"פ מתירים.

האם צריך לשתות את כוס הברכה מהבית בסוכה

נשאל מרן שליט"א אודות ברית שעושים ביו"ט ראשון של סוכות בביהכנ"ס, האם צריכים לשתות הכוס של ברכה בסוכה, והשיב מרן שליט"א שאם אפשר לעשות בסוכה יעשו בסוכה, ואם עושים בביהכנ"ס אולי בפחות מרביעית אפשר להקל, אך כיון שצריך לשתות רביעית לפיכך עדיף שיעשו בסוכה.

עוד שאלתי לרבינו שליט"א אודות מה שנוהגים בהרבה מקומות להשליך הערבות אחר החבטה מעל ארון הקודש בביהכנ"ס, אם יש מקור למנהג זה ואי שפיר רשאי לנהוג כן, ואמר לי מרן שליט"א שאצלם לא נהגו כן אבל מנהג זה הובא בפוסקים, והנהגים כן יש להם על מה שיסמוכו ואין בזה חשש בזיון לארון הקודש משום שלב ב"ד מתנה עליהם ועי' בזה בשו"ת מהרש"ם ח"ד סי' נ"ז ובשו"ת אמרי בינה (להגר"י רוזנפלד) סי' י"ב.

(מתוך הספר 'שערי ציון' העמוד לצאת לאור בימים אלו ע"י ידידינו הרב ר' יצחק אוהב ציון שליט"א)

את המכתב הבא קיבלנו מראש כולל חשוב שליט"א, בבני ברק, החפץ בעילום שמו הטוב

כב' המערכת הנכבדה.

שלום וברכה.

שמעתי מהגר"ח שליט"א שג"כ בשמיני עצרת יש שמחה יתירה כמש"כ הר"מ בסוף הל' לולב לגבי סוכות וראי' לזה שהרי כתוב שנתיחד שמ"ע לגבי פז"ר קש"ב משמע שלגבי שאר הדברים הוא כסוכות.

וכן אמרתי להגר"ח שליט"א שאמנם בזמננו אין השמחה יתירה של המקדש אבל לגבי שמ"ע שלא הי' השמחה בבית המקדש א"כ זה נשאר והרב הוסיף שזה שרוקדים עם התורה זה השמחה יתירה וכן אמר יתכן שזה יהי' מדאורייתא ואמר שראו על החזו"א כפי שמסופר על הגר"א שמחה מיוחדת בשמ"ע.

בברכת הצלחה בהפצת דבריו של הגר"ח שליט"א, זה חיזוק בכל הענינים

בענין חג הסוכות כמה הנהגות ומעשים מרבינו שליט"א

- יש חלה מיוחדת שבזה מקפיד רבינו לאכול כזית ראשון בליל יו"ט ראשון של סוכות, מקמח שהכינו מזה המצות לפסח, שזה ללא חשש מעשר ראשון ומעשר עני, והורה למעט בזה הסוכר והשמן שלא יהיה כמצה עשירה. (עי' דרך אמונה פ"ו מתרומות ה"ב בה"ל ד"ה כהני) והרבנית ע"ה היתה מכינה חלה זו לרבינו ולכל המשפחה אף שהיתה כרוכה בטרחה מרובה.
- שבת חול המועד סוכות (תשע"ג) רבינו עמד כל קריאת מגילת קהלת כדי שלא ירדם חוץ לסוכה.
- אמר רבינו [בצחות] שאם היה בזמן חז"ל היה מתקן שיקראו קהלת בפסח ורות [או שיר השירים] בסוכות שאנשים לא ישנו חצי שעה חוץ לסוכה.
- בנסיעה לירושלים שנסע ביום ד' בחול המועד סוכות י"ז תשרי תשע"ג התאמץ לא להרדם כל הנסיעה, [חוץ לסוכה] ואמר שאף שמרן הגר"ש אלישיב זצ"ל הקיל בזה [כדין הולכי דרכים] יש ענין להחמיר. רבינו סיפר שהיה בכמה מקומות והתבטא שעשה הרבה מצוות. [לחזק ולשמח אנשים].
- רבינו לא מסיח דעתו בשבת ויו"ט, עד שמשלים המאה הברכות, ולהמחיש הדבר כמה הוא קרוב ללבו היה פעם ביו"ט ראשון של סוכות שהתעורר רבינו ממנוחת הבוקר, ואמר שחלם דיש לו עשר ברכות ואינו יודע דאולי בעל החלום הוסיף סתם, ואמרתי בפני רבינו דאולי באמת הרי היה חמש ברכות במפטיר, ועוד שתיים בהלל, ושתיים בלולב, ואחד לישיב בסוכה.
- יו"ט ראשון סוכות הרבנית ע"ה אמרה שהיום הולכים אחרי תפילת מנחה לבנים הרה"ג ר' אי"ש שליט"א, לראות סוכתו ואח"כ לבנים הרה"ג ר' יצחק שאול שליט"א, והטעם ומטרת הביקור הוא, כדי שיוכלו לברך ליישב בסוכה, כיון שיש לו ספק בענין אם מנחה הוי הפסק, [אפילו שהשנה חל יום טוב בשבת שיש קריאת התורה אז אין ספק,] למדנו שגם לביקור יש טעם הלכתי.
- בתשס"ח בערב סוכות רבינו ישן במטתו וכבר התקרב זמן השקיעה, ודאגו בני הבית שמא רבינו ישן חוץ לסוכה, ולבסוף בדיוק בשקיעה התעורר.
- רבינו אמר פעם שיש לו שני מתחים שלא ירדם חוץ לסוכה. בזמן קריאת קהלת שלא להרדם, והשני בהושענא רבה מפני שלא ישן בלילה.
- (שבת חול המועד סוכות) בסוכתו של רבינו תלויה תמונת מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל כשלומד תורה, שמעתי שאומר לרבנית, תראי איזה תמונה יפה שסבא לומד. והתרגש.
- [סוכות] רבינו הסתכל על תמונה שרואים שם את מרן הגרא"מ שך זצ"ל, ומרן הגרמ"י לפקוביץ זצ"ל עם כיפה גבוהה ואמר שהחז"א סבר שכיפה זו כמו כובע, ואין צריך כובע נוסף על זה, וכן החז"א הלך עם כיפה כזו, פעם כולם הלכו עם כזאת כיפה.
- לאחד שסובל מ'סוכר', אמר רבינו שילמד מסכת סוכה.
- שמעתי מרבינו שבילדותו היות וראה את אביו מוציא הרבה ספרים, רצה גם, הלך וכתב מחברת הלכות סוכה, שכלל בתוכו דברים ששאל את החז"א [דברים פשוטים], ובא לחז"א לבקש הסכמה, החז"א כתב לו, "כתב יפה מאד". חבל שזה נאבד.
- לאברך שבא אל רבינו לשאול שאין לו מקום בדירה וצפוף מאד לילדים, אם יעבור דירה חדשה גדולה ומרווחת יותר, השיבו רבינו "למדת מסכת סוכה? שם כתוב בגמ' שהילני המלכה היו לה שבעה ילדים וכולם היו בחדרים קטנים מאד (סוכה ב' ב'ג' א') הם הסתדרו! גם אתה יכול להסתדר!"
- אצל מוכר האתרוגים היה ספק נקודה ע"ג האתרוג ואמר הגר"ח להביא זכוכית מגדלת, (שפאקטיב) והחז"א אמר למי שהיה לידו במרחק מהגר"ח, לשם מה צריך זכוכית מגדלת, בתורה לא כתוב לבדוק ע"י שפאקטיב [זכוכית מגדלת] שמע זאת הגר"ח ואמר כבר אמר כאן אברך שאין צריך, אז אין צורך להביא.
- רבינו לא מסיח דעתו בשבת ויו"ט, עד שמשלים המאה הברכות, ולהמחיש הדבר כמה הוא קרוב ללבו היה פעם ביו"ט ראשון של סוכות שהתעורר רבינו ממנוחת הבוקר, ואמר שחלם דיש לו עשר ברכות ואינו יודע דאולי בעל החלום הוסיף סתם, ואמרתי בפני רבינו דאולי באמת הרי היה חמש ברכות במפטיר, ועוד שתיים בהלל, ושתיים בלולב, ואחד לישיב בסוכה.
- אמר רבינו בשם חסידים טעם לחבטת הערבה בהושענא רבה. כיון דערבה זה כנגד אנשים שאין בהם טעם וריח. פירוש, תורה ומעשים טובים, וע"כ באים לומר להם שכל זמן שהם עם הצדיקים, פירוש הד' מינים יחד, יש להם זכות קיום ברם, ברגע שהם לבד, אינם שווין כלום וע"כ חובטין אותם.
- רבינו הלך לנוח בערב הושענא רבה, כדי שיהיה לו כח להיות ער בלילה. התעורר לקראת הערב ושאל אם כבר היה השקיעה, ענו לו שכן. אמר, א"כ צריכים לקום. רבינו הסביר הטעם כדי שלא לישון בליל הושענא רבה.

לולב

- רבינו סיפר שהיה נוסע עם אביו ליהוד להביא לולבים. בנו הגאון ר' שאול שליט"א אמר לרבינו שזה היה הטיול היחיד בשנה, שהיה נוסע עמו, ואח"כ לקטוף סכך [בתוך בני ברק]. הרב טורצין שליט"א מהעיר יהוד, הביא לולבים כמידי שנה לרבינו, רבינו אמר שכבר אביו היה מביא לאביו הסטיפלר לולבים, וזה התחיל בשנת השמיטה, ומאז היה מביא תמיד מזה כבר חמישים שנה! והוסיף רבינו: אני זוכרו כשהיה ילד. רבינו קיבלו מאד בחביבות והודה לו ובירך אותו ואת כל בני ביתו.

עניני חול המועד

- אחד סבל כאבי רגלים. בתחלה אמר לו רבינו ללמוד הלכות חול המועד, ושוב חזר רבינו שילמד מסכת מועד קטן שני פרקים הראשונים עם פ"י הרא"ש.
- כידוע שבימי חול המועד באים אנשים רבים מאד לאחל "אגוטן מועד" ולהתברך מרבינו. שמעתי מרבינו, גם אצל החז"א היו באים בחוה"מ אנשים וכן אצל אבא, אמרתי לרבינו שב"ה שיש לאנשים היכן לבא, אמר רבינו [בענוה] הם חושבים כך, אמר רבינו שבחוה"מ יש לו יותר זמן לקבל אנשים מפני שאינו כותב.
- אמרתי פעם לרבינו שבימי חול המועד היו כאן אלפי איש, רבינו אמר העיקר שהספקנו את החובות ב"ה.
- רבינו סיפר שאנשי חברה קדישא באו לפני החז"א לפני 'חול המועד' והציעו לפניו כדי למעט מטרחה בחול המועד נחפור קברים קודם, שיהיו מוכנים. טען החז"א, מי אמר שכלל ימותו בחול המועד. השיבו, שאין מצב כזה שלא מתים בחול המועד, אמר החז"א השנה לא ימותו. ואכן באותה שנה היה הדבר לשיחת היום, שלא מתו בחול המועד.
- בהזדמנות אחרת הוסיף רבינו, שהשאלה היתה לחז"א, שרצו לחפור קברים ויכסו אותם מלמעלה, והחז"א לא רצה להתיר מפני הדין שאסור לחפור קברים ולהשאירם כך. וזה היה פלא שדיברו על כך באותה שנה, שלא מתו.

(מנחת תודה)

וציויתי את ברכתי – הלכה למעשה

באלו דברים נוהג קדושת שביעית מאמר ב'

- דבר העומד רק לרפואה או לזריעה
- עשבים וכדו' ושאר מינים הגדלים - המיועדים לתרופה אין עליהם קדו'ש. וכן גם מינים המיועדים לזריעה אין עליהם קדו'ש.
- מאכלים שיש למתקם מינים שאינם מעומדים לכך.
- משקאות ממותקים
- משקה ממותק, אם יש בו חתיכות פרי או מיץ פרי שגדל בשביעית – כל המשקה קדוש בקדו'ש אבל אם הוא רק "טעם פירות" מפסולת וצבע או מי סוכר והסוכר מחו"ל אין בכך כלום, לכן יש לעיין ברשימת הרכיבים.
- עיסה של שביעית
- עיסה שיש בה קדושת שביעית חייבת בחלה.
- ירקות שהשרישו מעצמם, אם השרישו שלא כדרך זריעה כלל, ולא ניחא ליה אין בהם קדו'ש ואם השרישו כדרך זריעה אם ניח"ל הרי זה קדוש בקדו'ש, ואם לא ניחא ליה – נחלקו הפוסקים.
- גינה על הגג
- גינה על הגג, אף במקום שאין הרגילות לכך, נוהגים בה כל דיני שביעית כיון ששתל בכוונה.

מתוך ספר שיח השמיטה – אוצר פסקי רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א

כמה פסקי הלכות

- אתרוג שנגעו בו לפני נטילת ידים שחרית, ידיחנו ג' פעמים, ודי.
- אתרוג שספק אם יש בו שיעור או לא, ביום הראשון שחיבו מדאורייתא יש להחמיר ליטול אחר, ובשאר ימי החג אם אין לו ברירה יש להקל.
- אם יש לו יכולת לקנות אתרוג עם פיטם בודאי עדיף, שפיטם זה הידור, אף בזמננו שיש אתרוגים שגדלים בלי פיטם שמיוחסים בכשרותם.
- אם היה לו בכלי אחד חמישה אתרוגים, ארבעה מהם גדלו בלי פיטם וכשרים, ואחד נפל לו הפיטם ופסול, ואינו יכול להכיר איזה מהם הוא הפסול, כתב רבינו: "עי' בשו"ת עונג יו"ט סי' ד' דלא שייך בזה לילך אחר הרוב".
- (שמחת ישראל שחיבר ידידנו הרב ר' ישראל דרדק שליט"א)
- **כמה הנהגות ומעשים מרבנו שליט"א כפי שראה ושמע אצל דודו הגדול מרן בעל החזון איש זי"ע**
- אמר רבינו שליט"א שמרן החזו"א צוק"ל התיר לעשות סוכה מהקרשים שהבנאים עושים פיגומים בשעת הבניה שמשמש כסולם לעלות בו מקומה לקומה ומהקרשים שהבנאים סומכים בהם את הגג בשעת הבניה, משום שאין על קרשים אלה שם כלי (הטעם משום שמושם במחומר לקרקע), קרשים אלו כשרים גם לסכך.
- הקורות של סוכת מרן החזו"א שעליהן היה נשען הסכך צבעו אותן ואמר רבינו שמרן החזו"א העיר אולי גם הצבע נחשב למעמיד בדבר הפסול לסכך מ"מ לא שינה והמשיך לסכך עליהם בשנים הבאות.
- סיפר רבינו שליט"א ששאל את מרן החזו"א אם מותר לברך בסוכה העשויה במעמיד דמעמיד, והשיב החזו"א שאין מעמיד דמעמיד אלא הכל נחשב מעמיד וחזר ושאלו איך ההלכה במעמיד והשיב לו מרן שרוב הפוסקים מכשירים מעמיד, מ"מ אמר רבינו שעד כמה שזכור לו לא בירך ומרן הסתייפלר אמר שצריך ללמוד את הסוגיה.
- אמר רבינו אחד אכל כזית פת בלילה הראשון דסוכות בסוכה שהיתה עשויה עם מעמיד בדבר המקבל טומאה ואמר מרן החזו"א שיצא, ואין צריך לחזור ולאכול בסוכה בלי מעמיד.
- ספר רבינו שאחד מתושבי בני ברק שאל את מרן החזו"א אם לסכך בנסרים הצרים (בלפונים) שנוהגים לסכך בירושלים והשיב מרן החזו"א בבני ברק אין נוהגין כן.
- ספר רבינו, הוי עובדא בקטן (כמדומה שהיה גדול מחזקה דרבא אבל לא היה לו עדיין זקן עליון) שזרק ג"כ ענפים על סוכתו של מרן החזו"א יחד עם הגדולים והסתפק מרן על כשרות הסכך, ולמעשה הגביהו את הסכך וחזר וסכך גדול.
- ספר רבינו שבילדותו היה הוא ואחיותיו מקשטים את סוכת מרן החזו"א בנוי סוכה וספר רבינו למרן החזו"א שאביהם אמר להם שלא יתלו בסוכתם נוי סוכה בסכך ואמר להם מרן החזו"א שמותר לתלות ותלו בסוכת החזו"א אף בסכך.
- מרן החזו"א נזהר גם בסוכות שישן אצלו בלילה בסוכתו הנער שישן אצלו כל לילה ולא ישן יחידי בסוכה (כמו שהקפיד בביתו), פעם הנער לא בא והלך מרן לקרא לרבינו שליט"א שהיה אז עוד נער שיבא לישון אצלו בסוכתו לאחר שרבינו כבר שכב במיטה מרן החזו"א אמר לו נזכרתי שהגר"א ז"ל אומר שבסוכה מותר לישון יחידי כי "שומר מצוה לא ידע דבר רע" (עי' מעשה רב סי' רכ"א).

לולב

- אמר רבינו שליט"א בשנים הראשונות מרן החזו"א לא הוריד את הקרא מהלולב, אדרבה נטלו סגור בקרא והחשיבו להדור סגור בקרא שלא יפתח, אמנם בשנים שאח"כ ששמע מרן החזו"א, שבבירסק מורידים את הקרא לבדוק הוריד גם מרן ומאז הוריד מרן כל שנה את הקרא מהלולבים לבדקם.
- בתשמ"ב אמר הסתייפלר צוק"ל לרבינו שיבלחט"א על הלולבים הסגורים לגמרי עם קרא שלדעתו הם כשרים, אמנם לעצמו מחמיר ומוריד את הקרא מראש העלים ובודקם.
- ספר רבינו פעם הביא למרן החזו"א לולב עקום, ומרן החזו"א כפפו בחזרה ואמר לרבינו שהוא כשר וישר.
- סיפר רבינו שבקטנותו עד הבר מצוה אביו לא היה קונה לו ד' מינים רק נתן לו את שלו לברך עליו ואמר לו במפורש ביום א' שלא מקנה לו רק נתן לו לברך עליהם, ולאחר שנהיה בר מצוה אביו קנה לו ד' מינים.
- ספר רבינו שאביו לא הקנה לו את הד' מינים שלו ביום א' דסוכות עד שנהיה י"ח שנה ואמר לו אביו עד שיקיף הזקן שזהו עד י"ח שנה.
- ספר רבינו פעם בשמחת תורה טפח בידי בשינוי וראה זאת מרן החזו"א ואמר לו מותר לטפח ואין לעשות שינוי.
- ספר רבינו שליט"א שבביתו של מרן החזו"א היו תמיד קופצים שהכריזו לפני מוסף הן בשמיני עצרת (מוריד הגשם) והן בפסח (מוריד הטל) ומרן החזו"א לא הוי ניחא דעתיה מזה.

(אורחות רבינו)

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 057-3145900 כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק